

УРУГЛАР БОЛГАШ ЧАЙГЫ ДЫШТАНЫЛГА

"ОРЛЕНОК"

База бир өөредилге чылы төнгөн. Күстү, кышты, часты өттүр улуг херээн бүдүргөн бүгү-ле — сан, орус дыл, тыва дыл, бойдус, география... номнары ам школа библиотекаларында чайгы олуттарын ээлепкеннер. А бойдус оттуушкуну бодунун ээлчээнде алдын хүн, ак-көк хөлдөр, айыраң чечектери-биле биччи чаштарга, элээдилерге чайгы дыштанылганың хөглүг ужураалдарын шаңнап келген.

Июнь 17-ниң хүнүнде, эртенгиңиң 9 шак үезинде «Советтик Тываның 5 чылы» стадион чогуунун шөлүн хөй-ле школачылар, ада-иелер дола берген. Бөгүн ТР-ниң Хереглекчилер кооперациязының ажилдакчыларының профэвилел комитеди уругларны «Орленок» лагеринче аъткарып турары ол. Удаваанда бо чайның бирги сезонунун дыштаныкчылары Чагытай эринде лагериниң хөглүг оранынче аппаарыңга белең 7 автобусту долдур олургулаптылар. Ол аразында уругларын үдеп келген ада-иелер-биле сонургап чугаалажы бердим.

Галина Сюрюн, артист:

— Уруумну үдеп турарым ол-дур. Эрткен чылын «Дубинин» лагеринге дыштанган кижжи. Бо чылын эш-өөрү-биле кады «Орленокка» дыштаныры ол. Хоорайга чүнү канчаар боор, хемге эштип, агаарлап алырга эки-ле болгай. Лагерден кээрге, дачада картофель, ногаа аймаа-биле ажилдаар бис. Ынчангаш кидин түлүк ажил үезиниң бетинде, баштайгы сезонда дыштандырып алырым ол — дээш каттырды.

— Чойганмаа Ховалыг, башкы:

— Мээң оглум эрткен чылын база «Орленокка» дыштангаш келди. Черле аш-чем хандырылганы-даа шынарлыг, эки лагерь деп билир мен.

Дараазында автобустар аразында чайжок халып турар лагерь ажилының кол-ла удуртукчузу, профэвилел комитединиң даргазы Эдер-оол Шаравиевич Ондарның костуг үезин манап алгаш, «Орленок» амыдыралыңга хамааржыр каш айтырыг салып жураштым.

— Профэвилел комитеди «Орленок» лагерин удуртка-ла 50 чыл чедип турар. Мооң мурнунда лагерьни акшаландырып турган

ТР-ниң Хереглекчилер кооперациязының ажилдакчыларының профэвилел комитединиң даргазы Э.Ш. Ондар.

Чазак-даа, Социал камгаладылга фондузу-даа дузалавастан соонда, элээн бергедээшкиннерге таваржып турдувус. Чүгле 2 сезон ажилдаарыңга чедир кызырлып турган үелерде путевкаларың садып эгеледивис. Акша четчирде, кандыг-даа айтырыг шийт-пирлеттине бээр болгай, лагериниң материалдыг баазасы база 2-3 чыл дургузунда-ла көскүзү-

биле быжыгып экижи берген. Бистин комитетке хамааржыр 35 профэвилелдерге путевканы 2500 рубльге садып тур бис. А анаа хереглекчилерге путевка өртээ—3200 рубль. Лагериниң белекел ажилы эрткен чылдың декабрь айдан-на эгелээн. 200 муң рубльди септелгеге үндүрдүвүс, 280 орун-дөжек комплекти саттыңган.

Бо чылын база 4 сезон ажилдаар. Бөгүн бирги сезонче 227 кижини чорудуп турарывыс бо. Путевкаларны март-май айларда-ла садып эгелей берген бис. Ам бөгүнге дээр 4 сезонунун путевкалары саттына берген деп болур.

— Агаарлыг, чараш бойдустуг чер дыштанылга, кызыкшылга база эки салдарлыг болбайн канчаар. «Орленоктун» аш-чем хандырылганы кандыгыл?

— Уругларны хүнде 5 катап хоолулуг, шынарлыг аш-чем-биле чемгерип турар. Эшти арааттардан, сүт барааннарын С.Шойгу аттыг совхозтан садып

«Орленок» лагериниң биччи дыштаныкчыларың ада-иелер үдеп тур.

ап турар бис. Чимис, ногаа аймаа база үргүлчү менюдан дүшпес.

— Лагериниң ажилдакчыларыңга хамаарыштыр бергедээшкиннер бар бе?

— «Орленоктун» ниити белекелиңге хамаарыштыр-даа алырга улуг бергедээшкиннер чок. Башкы колледжизиниң, садык-саарылга техникумунун студентилери бисте вожатыллар, поварлар бооп, практиказын эрттиришаан, акшаны база ажилдап ап турарлар. Кижизидикчилерге хоорай школазының башкыларың хүлээп ап турар бис.

— Лагерге уруглар черле чалгааравас, янзы-бүрү бөлгүмнер, оюн-тоглааларны сту-

дентилер хүнүн-не эртирип, экскурсияларны организастан турар. Кежээниң-не танцлаарлар, чаа музыкалыг төп бар. Лагериниң байдалы доктаамал хыналдада. Корреспондентилерге, рейд ажилдакчыларыңга дээш ийи путевканы аңгылап алган турар-дыр бис. «Орленоктун» сөөлгү 4-кү сезонунун хаашкыны август 12-де болур. Анаа адар салют, байырлалдың фейерверигин садып белекеп каан бис.

Ынчангаш «Орленоктун» бо чылгы бичи өңүктөрин база чашкы үениң эң чараш, өңгүр, хөглүг чайы манап турар деп бүзүрелди-биле санап болур.

«Чагытайга эштип ойнаар чайгы үе магалыг-ла!»

КҮШ-АЖЫЛ ЛАГЕРЬЛЕРИ — БО ЧЫЛЫН

Июнь 17-де Чонну ажилга хаара тудар талазы-биле күрүнениң федералдыг албанының ТР-де департаментизи, ТР-ниң аныктар херектериниң талазы-биле күрүне комитеди база Ниити болгаш профессионал өөредилге ямызының удуртулгасы-биле 2003 чылдың чайынында 14-18 хар үезинде назы четпестерни түр үеде ажилга тургузар күш-ажыл сезонунун ажыдышыкыны болган. Департаментиниң даргазы Виталий Сергеевич Чажоол, Кызыл хоорай мериязының даргазының оралакчысы Людмила Геннадьевна Волгина, Өөредилге ямызының сайыдының оралакчысы Уран-кыс Сергеевна Ондар база Аныктар комитединиң даргазы Орлан Чукаевич Ойдууаа сөс ап, сезон эгелээшкени-биле уругларга байыр чедиргеннер.

Уругларны күш-ажылга өөредип, оң үезин билиндирер база чурттакчы чонун ажилга тургустунуп алырыңга деткимчени көргүзөр сорулгалыг «14-16 харлыг назы четпестерни түр

үеде ажилга тургустунарын организаастаары» деп программа Тывага 2002 чылдан тура, боттанып эгелээн. Өөредилге ямызының «Күш-ажылчы отрядтар тургузарының дугайында» дужаалы 2002 чылдың сентябрь 5-те үнгениниң соонда, кожууннарга уругларны ажилга хаара тударының талазы-биле чорудуга бурунгаар идигни берген. Оон аңгыда Бойдус камгаладылгының комитеди, Культура болгаш националдар херектериниң талазы-биле ямызы, Аныктар херектериниң талазы-биле күрүне комитеди база Кадык камгалам ямызы-биле чардыңган керээлер чогултунган. Ынчангаш чайгы дыштанылганың күш-ажыл сезонунда уруглар үнүш-чечек тарып, суглар, арга-арылар арыглапаштаар, «Алдан-Маадыр» музейинге, национал паркка, рес-

публиканың библиотекаларыңга ажилдап, эм ояттар чыып, элээдилерни улусчу ужур-чаңчылдарга өөредир база шээр, бода малдар азыражыр дээн ышкаш ажилдарга үлүүн кириггеннер.

Чонну ажилга хаара тудар талазы-биле күрүне департаментизи 2002 чылда бүдүн республикага ниитизи-биле 5582 уругну түр ажилдарга тургускан. Шупту кожууннарның аразындан Улуг-Хем, Кызыл, Барыин-Хемчик, Бай-Тайга, Тожу, Сүт-Хөл кожууннары идепкейлиг болганнар. Уругларның ажилчы олуттарын хандыраы-биле федералдыг бюджеттен 2904,5 муң рубльди үндүргөн. Бир уругла 300-тен 500 хире рубльди ажилдап ап турган.

А бо чылын чайгы күш-ажыл лагерлеринге бүртүктүнген 14-18 хар үезинде уругларның саны 8000 ажып турар. Депар-

таментиниң үндүргени «14-18 харлыг назы четпес хамаатыларның түр үеде ажилга тургустунуп алырын организаастаарының база акшаландырар хевирлериниң чурumu»-биле ажил берикчилери, организацияларның аразыңга шилилгелиг конкурсту чарлаан. Шилилтигген организация, бүдүрүлгелер чогуур документ, протоколдарны долдургаш, керээ езугаар уругларның ажилдаан акшаларын боттарының хөреңгизинден төлээр. 2003 чылдың апрель 3-те үнген РФ-тиң Чазаның Айтышкыны езугаар дараазында категорияларга хамааржыр уруглар түр ажилга тургустунуп алырыңга бүрүн эргелиг болур. Берге амьдырал-байдалдыг назы четпестер, кандыг-бир чылдагаан-биле өөредилгезин каг-

ган уруглар, өскүс азы ада-иезиниң хайгааралы чок арканнар, долу эвес болгаш хөй ажы-төлдүг өг-бүлелерниң ажил чок хамаатыларның уруглары база күш-ажыл кижизидилгелиг колониядан үнген назы четпестер, социал приюттарда уруглар — оларже кол сагыш салышкынны департамент угландырган. 14 харлыг уругларның ажилга тургустунары чүгле ада-иезиниң азы ада-иезин солуп чоруур хамаатыларның бижимел чөпшээрели езугаар шийтпирлеттинер. Күш-ажыл лагерлеринге дыштанып ажилдаар күзелдиглер тус черлерниң ажилга хаара тудар төптеринге бүртүктеттиргеш, билдиришкени бижээниниң соонда, ажилче кирер.

Чайгы күш-ажыл лагерьлери — аныктар, элээдилер аразында чурум үрээшкиннериниң, чер кежири, тояр чорукту болдурбазының кол аргасы-дыр.

Арынны Тайгана ОЧУР белеккээн.

АЖЫЛ СИЛЕРНИ ЧАЛАП ТУР

Кожууннарда

Кожууннар Бүдүрүлгенин болгаш организациянын ады	Мергежили болгаш тускай эртеми	Херег- лели	Бүдүрүлгенин болгаш орга- низациянын ады	Кожууннар Бүдүрүлгенин болгаш организациянын ады	Мергежили болгаш тускай эртеми	Херег- лели	Бүдүрүлгенин болгаш орга- низациянын ады
ТАНДЫ Кожууннун төп эмнелгези	Дерматолог Анестезиолог Рентгенолог Психонарколог Стоматолог Лаборант Невропатолог	1 1 1 1 1 1 1	Бай-Хаак суур	Ак-Тал ортумак школазы Чал-Кежиг ортумак школазы	Тыва дыл, литература Төөгү Даштыкы дыл башкызы Туризм талазы-биле методист	1 1 1 1	
Бай-Хаактын участок эмнелгези	Педиатр Терапевт	1 1		Кожууннун өөредилге килдизи	Тур када контролер-кассир Психолог-башкы Иштики херектер килдизиниң начальниги	1 1 1	Саяна Сереп тел: 1-67, Анна Криса тел: 2-91, Хову-Аксы
Санэпидхайгаарал төвү	Бактериолог эмчи Эпидемиолог эмчи	1 1		Кожууннун иштики херектер килдизи	Улуг опер-төлээ Инспектор ДПС ИВС шагдаазы Хирург	1 1 1 1	Сереп Василий Суге- Маддырович тел: 1-46, Н. Монгалъ- бии тел: 1-45
Кожууннун өөредилге килдизи	Орус дыл, литература башкызы Төөгү, обществоведение Химия Физика Музыка башкызы	5 1 1 1 1	Бай-Хаак суур	Кожууннун төп эмнелгези	Терапевт Стоматолог Рентгенолог Анестезиолог Фтизиатр Шупту	1 1 1 1 1 26	
Социал методиктиг төп	Директор Директорнун оралакчызы Методист Психолог эмчи Башкы-психолог	1 1 1 1 1		ӨВҮР Кожууннун иштики херектер килдизи	Эксперт-криминалист Удуг байысаакчы Техниктиг эртемниг инженер Шупту	1 1 1 3	Хандагайты суур Р. Донгак тел: 21-8-38
Кожууннун иштики херектер килдизи	Штаб начальниги Инспектор, дээди эртемниг Истекчи, дээди эртемниг Шупту	1 1 1 29		АК-ДОВУРАК ХООРАЙ "Тыва даг-дүгү" комбинаты Септелге слесарьлары	Электрик-слесарь Электрик-каңнакчы Септелге слесарьлары ВТСМ машинистери Чүдүрүкчүлөр Чолаачылар Кургадыкчылар Экскаваторщиктер Чазылдырыкчылар Энергетиктер Механиктер Ээлчег начальниктери Геолог Кол механик Программист Аштакчылар Душ ажылдакчылары Маркетерлер Шупту	16 5 29 24 7 4 5 9 3 4 6 3 1 1 6 4 2 130	Ак-Довурак хоорай
ТОЖУ Азас ортумак школазы	Англи дыл башкызы Математика Физика	1 1 1	Тоора-Хем суур	Кожууннун өөредилге килдизи	Даштыкы дыл башкызы География Төөгү Күш-культура Хөгжүм башкызы Чурулга Дефектолог Информатика Психолог Орус дыл, литература Инфекционист Педиатр Психиатр Рентгенолог Эндокринолог Хирург Анестезиолог Шупту	7 1 2 2 1 1 1 2 1 1 1 1 1 1 26	Суг-Аксы суур
Уруглар сады "Теремок"	Эге класстар башкызы Орус бөлүккө тыва дыл башкызы	1 1		Кожууннун төп эмнелгези	Невропатолог Педиатр Фтизиатр Окулист Физиотерапевт Рентгенолог Психолог Математика Төөгү Шупту	1 1 1 1 1 1 1 1 1 10	
Уруглар сады "Диңчигеш"	Кижизидикчи башкы Бичии уруглар психологу	1 1		БАЙ-ТАЙГА Кожууннун төп эмнелгези	Невропатолог Педиатр Фтизиатр Окулист Физиотерапевт Рентгенолог Психолог Математика Төөгү Шупту	1 1 1 1 1 1 1 1 10	
Уругларның спорт школазы Кожуун чагыргазы	Бокс тренери Инженер-тудугчу Экономист Шупту	1 1 1 10		ВАРЫН-ХЕМЧИК Кожууннун өөредилге килдизи	Башкылар	5	Кызыл-Ма- жалык суур
БИИ-ХЕМ Көдээ ажил-агый кооперативи "Красный пахарь"	Чазаныкчы Чүдүрүкчү Пекарь	1 1 1	Туран хоорай	МӨҢГҮН-ТАЙГА Кожууннун иштики херектер килдизи	Дежурный шагдаалар Кадрлар килдизиниң инспектору Кеземче херээн дилеп тыварының ажылдакчылары Криминалдыг милициянын ажылдакчызы	2 1 2 2	
Орук-септелге-тудуг эргелели Хлеб заводу Коммунал ажил-агыйы	Бухгалтер Чолаачы Таңныыл Шупту	1 1 1 6		ЧЕДИ-ХӨЛ Хову-Аксы ортумак школазы	Нийтизи-биле республикада	565	
Чолаачы	Чолаачы	1		Элегес ортумак школазы			
Таңныыл	Таңныыл	1		Сайлыг ортумак школазы			
Шупту	Шупту	1					
ЧАА-ХӨЛ Коммунал ажил-агыйы Кожууннун төп эмнелгези	Бухгалтер Окулист Онколог Стоматолог Психиатр Анестезиолог Невропатолог Неотолог Терапевт Педиатр	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	Чаа-Хөл суур				
Чаа-Хөл ортумак школазы Булуң-Терек ортумак школазы Шаңчы ортумак школазы	Англи дыл башкызы Англи дыл башкызы Химия Англи дыл башкызы	1 1 1 1					
Ак-Туруг ортумак школазы	Төөгү Шупту	1 15					
УЛУГ-ХЕМ Кожууннун өөредилге килдизи	Төөгү башкылары Физика башкылары Даштыкы дыл Амыдыралдың айыыл чок чоруунун үндезиннери Орус дыл, литература	4 6 9 7 1	Шагаан-Арыг хоорай, Даваа Каң-оол Ти- мурович, тел.: 2-11-33				
Кожууннун төп эмнелгези	Окулист Терапевт Психиатр Медтехник Невропатолог Каңнакчы Шупту	1 2 1 1 1 1 34					

Көдээ амыдырал

ОЗАЛААШ СУУР -

Улуг-Хем кожуунуң Эйлиг-Хем сумузу озалааш, ырак черде турар. Улуг-Хемни паром-биле көшкеш, улуг Буура дааның баары-биле халдып өскөзүш, чедер чер болду.

Улуг-Хем кыдыыңга кээревиске, сырткыыш туткан балыкчылар-ла хөй. Хемниң ол чарыыңга турган паром машина-балгат чокка-ла кежиң кээп, бисти — чорук кижилерин, манатпааныңга амырап ордубус. Көк-Тей паромунга деңнээрге, бичии паром-дур. Бо ажылдавайн баар болза, эйлиг-хемчилер мунгаштагыр, ылаңгыя чазын, күзүн. Хемежи Алексей Оолактын кызымаккай ажылын аргышкан чон аажок мактаар улус чорду.

Улуг хем кежиң деп чүве амыр эвес, айыыл-халап, чүү турбас дээрил. Бо чоокта, бурган авыралыңда, аргыжылга амыр-тайбың болуп турарыңга эйлиг-хемчилер өөрүп орап. А ырак эвесе — 2000 чылда чеди кижичи сугга дүшкен, оларның үжү тывылбаан. Мындыг ондактыг аргыжылгалыг улус-тур. Ол хиреде-ле чоннуң амыдыралы кайын доктаар дээр силер, кандыг-бир аргазын тың, чорук-херезин чогурут-ла турарлар.

Эйлиг-хемчилер мал-маган тутуп, огород-ногаа өстүрүп амыдырап чоруур. Суурда 118 өреге бар. Малчын коданнар-биле каттай — 152. Бо чылдың январь айда чизе-биле алырга, 672 чурттакчылыг. Суму чагыргазында 3,5 чыл ажылдап турар аныяк удуртукчу Владимир Дамдынга ужуражыш, ажыл-агыйык чугааны кылдывыс.

— Владимир Март-оолович, чаңгыс чер-чурттугаларыңарның ажыл, амыдыралы-биле таныштыгыш көрүңерем.

— Ырак улус боорувуска, ыңдыг чадавас, бисче чедер журналистер-даа, удуртукчулар-даа ховар боор чүве болгай. Келгениңер эки бооп-тур. Чедер-четпестеривис-даа бар, дуза-деткимче-даа херек улус бис.

Хуу чоннуң мал-маганы шору өзүп турар; ылаңгыя шээр мал. 2002 чыл-биле деңнээрге, инек мал 83 баш өскөн, чылгы — 62. Бөгүн чонда 686 инек, 199 чылгы мал, 3538 өшкү-хой, 115 хаван, 240 дагаа бар. Оор-сук эвес болза, оранчок баар-дыр ийин. Оорлап-ла турар — оозу берге. Бо хун-нерде база ийи аът оорлаттывыс, ам-даа тывылбаан.

Картофель, ногаа аймаан өг-бүлелер тарып ап турар. Дүжүт база эки болур чер. Бергедеп турар чүүлүсү — суг айтыры. Эйлиг-Хем бажында «Ойна» алдын артели ажылдап эгелзээн соонда, суувус хирленген. Көрүңер даан, ана сарыг-кызыл. «Ойна» артели бистиң «Эйлиг-Хем» күрүнениң унитарлыг бүдүрүлгезинге кывар-чаар материалдар, далган-тараа-биле дузалап турар-даа болза, он чедирип турар хоразы дыка улуг деп бодаар мен. Он хирлендирип каан суун суггатакка ажылгаарга, кадыкка кайы хире салдарлыын шинчилеп көргөн эвес.

Чайгы үеде шупту улус сизген кезилдизинче кирер. Он ангыда эр улус мыйыстаар, балыктаар. Ынчалза-даа ажыл чок кижилер

эмгежок. Кылыр чүве чок болгаш, ыңдыг ийикпе, арагалаар-дыр.

— Корум-чурум талазы-биле байдалыңар кандыгыт?

— Участок төлээзи Анатолий Хандываа-биле арагалаашкынны чавырылдырар дээш чадажып тур бис. Апрельде бир өлүрүшкүн база болду, истелге ам-даа чоруп тур. Суурда арага хамаан-чок, аыш-чем сады чок, ол хиреде коммерсантылар деп улус бажыңнарыңга пиво садар, оон-на арагалаашкын эгелээр

кожуун чергелиг хол бөмбүүңге маргылдаа эрттирдивис. Аңа шупту сес команда киришти. Тилекчи Арыг-Үзүүнүң командазы болгаш, серге-биле шаңнаткан. Ийиги-үшкү черлерни Эйлиг-Хемниң, Шагаан-Арыгның командалары ээлзеш, акша шаңналдарын алган. «Эйлиг-Хемниң эдискизи» ыраажылар мөөрейинге республиканың хоорай-суурларыңдан аныяктар кээп киржип турар.

Май 23-те Кызылда студентилеривис-биле ужуражылганы

Өөредилге эргелекчизи А.Х. СЕДЕН.

боор-дур.

— Корум-чурумну быжыглаары-биле чонну кандыг хемчеглерже хаара тутуп тур силер?

— Культура-спорт хемчеглеринче хаара тутуп турар бис. Спорт шөлүн суму чагыргазы кылдыртып бергени ол. Чоокта

организастадым. Демир-Суг хойжу бригаданың бригадири Көк-оол Түлүшович Дақыр-оол хой берген, студентилеривисти изиг-ханнаттывыс. Эки өөренирин аазап, эвээш-биче-даа бол, дуза-деткимчevesке аажок өөрдүлөр.

— Шиитпирлеп шыдавайн турар айтырыгларыңарга доктаап көрүңерем.

— Эң-не берге айтырыг — чырык шугуму. Бо чылын беш катап кылдыртым. Эрткен чылын — 24 катап. Чырык чок болза, суг узуп ижер кудуктарывыс ажылдаар эвес. Ам канчаар, чоннуң аксы-боскун үзөр эвес, боттарывыс булганып кириптер-дир бис.

Харылзаа ол чок. Чаңгыс радиотелефон бар, ток-биле ажылдаар. Ынчангаш дораан изий бээр, бо-ла үрели бээр.

Оруктарывыстың байдалын көрдүңер ыйнаан. Улуг-улуг

Улуг-Хемни кежер паром.

ЭЙЛИГ-ХЕМ

Суму чагырыкчызы В.М. Дамдын.

рип турар башкыларыңа адал, шаңнал-мактааны дыка онзагай. М.К. Эрелчин, Л.К. Сурунмаа оларның удуртканы методкатты-жышкыннарның ажылы макталды. Он ангыда школа директору болгаш социал педагог башкының ажылын коллегалары он-залал демдеглээр болду.

Школа кабинет системазынче кирип шыдавайн турары хомуданчыг, чүте дизе дериг-херекселдер чедишпес: компьютер чаңгыс, принтер чок, номнар чедишпес, карталар эргижирзээн, энциклопедия, справочниктер шуут чок. Оң кадыңда

Клуб эргелекчизи Долаана Дамдын.

даштарын чыып аштатканым олдур. Суму чагыргазының багай машиназының дугую 3 катап чарылган, ыңдыг багай оруктарга чүү боор.

Суму чагырыкчызы-биле Эйлиг-Хемде күрүне албан черлерин дөгезезин эргий кезидивис. Почтафон аарып турар дээш солун чагыдылгасы-даа чоруттунмаан. Чок-бар чагыдылгалары номчукчуларга мөөң-мөөңү-биле чыгып калгаш кээп турарыңга хомудал дыка улуг болду. Башкыларда безин «Шын» солуннуг кижичи ховар боорга, эддеп чүве чорду. Бо айтырыгны кожуун чагыргазы сайгарар боор деп идегеп турар бис.

160 өөреникчилик школада дозанының экзаменнери болгаш септелге ажылдары чоруп турар болду. Директорнуң ора-лакчызы В.Ш. Хувартаа база өөредилге эргелекчизи А.Х. Седен — олар-биле чугаалаштывыс. Өөредилге чылын түңнел, «Биче Наадым-2003» деп байырлалды эрттиргеш, аңаа эки өөреникчилерни болгаш шыырак билиг бе-

школаның дээвири дамдылаар. Эрткен чылын картофель дүжүдү багай болганыңдан бо чылын картофель олуртпааннар. Бо айтырыгларны чогумчалыг шиитпирлээр дээш школа директору чогуур хемчеглерни алыр боор дээзинге башкылар идегеп турар.

Көдээ клубтуң ажылы кожуунга-эң-не кудуку черге турган. Тускай эртемниг Долаана Кимовна Дамдын эргелекчилзэн соонда, чаңгыс-ла чыл дургузунда коллектив мурнакчыларның одуруунда кирген. РФ-тиң культуразының алдарлыг ажылдакчызы Чылдаа Билчиер-оол аттыг көдээ Культура бажыңыңга херек чүүлдер-ле хөй. Оюн-тоглаадан кирген акшазы-биле саттынып ап турза-даа, стол-сандай, микрофон дизе-ле, четпес чүүлдер-ле хөй. Ынчангаш ТР-ниң Культура болгаш национал херектер талазы-биле яамызыңдан улуг дузаны манал турарлар. Ында кадрлар айтырыын база өөренип көөр болза эки.

Озалааш суурнуң амыдырал байдалы-биле таныжып көргөш, эскергенимни айтып көрейин. Суму чагырыкчызы аныяк кижичи болгаш, кызымак ажылдап турары көскү-дүр. Ынчалза-даа чаңгыс кижиче жезезинге четтигер боор, оралакчызының болгаш суурда хөй-ниити организацияларының ажылын көдүрери чугула. Херээженнер чөвүлели, ада-ие комитеди, кудумчулар аайы-биле хөй-ниитчилерни эвилелдээр херек.

Светлана БАЛЧЫР,
«Шынын» коор.

Василий БАЛЧИЙ-ООЛДУҢ чуруктары.

